

RESEARCH ARTICLE / Araştırma Makalesi

<https://doi.org/10.37093/ijisi.1119994>

Türkiye Cumhuriyeti Devleti İle Birleşik Krallık Arasında Akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması İtibarıyla Uyuşmazlıkların Çözüm Yöntemi

Kamuran Reçber*

Öz

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Birleşik Krallık arasında akdedilen ve 2021 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması, taraflar arasında karşılıklı ticaret yapılmasında birçok düzenleme içermektedir. Bu düzenlemeler açısından taraflar haklar edindikleri gibi sorumluluklar da üstlenmektedir. Bahsi geçen Serbest Ticaret Anlaşması'nda, taraflar haklar edinirken ve/veya sorumluluklar üstlenirken meydana gelebilecek uyuşmazlıkların çözümü için de bir yöntem kabul edilmiştir. Bu yöntem, uluslararası kamu hukukunda da klasik olarak bilinen yargı dışı kategoride yer alan görüşme ve yargı alanında bulunan hakemlik/tahkim olmaktadır. Böylece Serbest Ticaret Anlaşması'nın uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde taraflar karma bir yöntem kabul etmişlerdir. Serbest Ticaret Anlaşması'nda uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin kabul edilen bazı düzenlemeler belirsizlikler içermesine rağmen genel anlamda bu düzenlemelerin açık olduklarını belirtmek gerekir. Bu çalışmada, Serbest Ticaret Anlaşması'nda bahsettiğimiz çözüm yönteminin açık ve işlevsel olduğu görüşü savunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Serbest Ticaret Anlaşması, hakemlik, görüşme, uyuşmazlıkların çözüm yöntemi, ortak komite

JEL Kodları: F0, K0, Z0

Cite this article: Reçber, K. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Birleşik Krallık arasında akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması itibarıyla uyuşmazlıkların çözüm yöntemi. *International Journal of Social Inquiry*, 15(2), 383–394. <https://doi.org/10.37093/ijisi.1119994>

* Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Devletler Hukuku Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye. E-posta: recber@uludag.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7388-479X>

Article Information

Received 23 May 2022; Revised 07 October 2022; Accepted 11 October 2022; Available online 30 December 2022

Resolution Method of Disputes According to the Free Trade Agreement Between the Republic of Türkiye and the United Kingdom

Abstract

The Free Trade Agreement (FTA) between the Republic of Türkiye and the United Kingdom, which entered into force in 2021, has many provisions for mutual trade. The Treaty introduces both rights and responsibilities to the contracting parties and denotes the methods for the resolution of disputes, including negotiation as a non-judicial method and arbitration as a judicial method in public international law. Therefore, the contracting parties agreed on a mixed method for the resolution of disputes regarding the implementation of the FTA. It is suggested that although some provisions on the resolution of disputes on the implementation of the Treaty are ambiguous in a certain respect, overall, the Treaty has explicit provisions on this topic. This study asserts that the specified method for the resolution of disputes in the FTA is substantial and functional.

Keywords: Free Trade Agreement, arbitration, negotiation, resolution method of disputes, joint committee.

JEL Codes: F0, K0, Z0

1. Giriş

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı (bundan sonra Birleşik Krallık olarak kullanılacaktır) arasında 2021 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması'nın akdedilmesi, Birleşik Krallık'ın 31.01.2020 tarihinde Avrupa Birliği (AB)'nden çekilmesi veya ayrılmasıyla mümkün olabilmektedir. Zira böyle bir ayrılığın olmaması halinde Birleşik Krallık tarafından akdedilen bu türden bir uluslararası kamu hukuku işleminin AB hukukuyla uyumlu olması gerekirdi. Diğer yandan bu Anlaşmanın Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin AB ile yürüttüğü ortaklık mevzuatıyla da (Gümrük Birliği vb.) uyumlu olması gerekmektedir. Aksi takdirde Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından da sorumluluk doğabilmektedir.

Serbest Ticaret Anlaşması içerdiği düzenlemeler itibarıyla iki devlet arasında karşılıklı haklar yaratmakta ve yükümlülükler doğurmaktadır. Çalışmamızın konusu, bu Anlaşmanın ilgili düzenlemelerini betimleyici/deskriptif bir yöntemle incelemek değildir. Ayrıca çalışmada bir fikrin/idenin veya tezin ileri sürülmesi ve bunun ispatlanmaya çalışılması, eseri daha değerli kılabilir. Bu anlamda çalışmamız itibarıyla Serbest Ticaret Anlaşması'na konu olan düzenlemeler açısından taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıklarda ne tür bir çözümün benimsendiği ve bu çözüm yönteminin yeterli olup olmadığı hususu uluslararası kamu hukukunun klasik mahiyetteki uygulamaları veya normları dikkate alınmak kaydıyla belirlenmeye çalışılmaktadır.

Aşağıda aktaracağımız üzere Serbest Ticaret Anlaşması'nda uyuşmazlıkların çözümü için benimsenen yöntem, Türkiye-AB ilişkilerinde (Bkz. Reçber & Yılmaz, 2021) önemli bir etkiye sahip Ankara Anlaşması'nın 25. maddesi düzenlemelerine ve Gümrük Birliği Kararı'nın (Göçmen, 2020) hakemlik prosedürünü (Reçber, 2016, ss. 55-59, 94-98) içeren hükümlerine oranla daha açıktır. Çalışmada, taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıklarda çözüm metodu olarak benimsenen yöntemin açık ve işlevsel olduğu savunulmaya çalışılacaktır.

2. Serbest Ticaret Anlaşması'nın Akdedilmesi ve Yürürlüğe Girmesi

Birleşik Krallık'ın AB'den 31.01.2020 tarihinden itibaren ayrılmasıyla (Göçmen, 2021) birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile akdettiği Serbest Ticaret Anlaşması iki devlet arasında ilişkilerde yeni bir boyut oluşturmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki AB müktesebatı 31.12.2020 tarihine kadar geçici mahiyette Birleşik Krallık'a uygulanmaya devam etmiştir. Bu husus Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını ayrıntılı olarak düzenleyen Ayrılma/Çekilme Anlaşması'nın 126. maddesinde düzenlenmiştir. Bu durumda Türkiye ile AB arasında benimsenen ortaklık mevzuatının da 31.12.2020 tarihine kadar geçici mahiyette de olsa Birleşik Krallık'a uygulandığı anlamına gelmektedir. Zira ortaklık mevzuatı, AB Adalet Divanı'nın içtihadı da dikkate alınacak olursa AB hukukunun bir parçası olmaktadır.

Uluslararası kamu hukuku açısından Serbest Ticaret Anlaşması'na ilişkin müzakereler tamamlandıktan sonra bahsi geçen Anlaşma metni 29.12.2020 tarihinde taraflar arasında imzalanmıştır. Serbest Ticaret Anlaşması'nın 13.3. maddesi gereğince ilgili Anlaşma metni ve ekleri taraf devletlerin iç hukuklarının öngördüğü onay prosedürüne tâbi tutulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021). Bu anlamda taraflar birbirlerine yazılı olarak, diplomatik yollardan Anlaşmanın yürürlüğe girişi için gerekli yasal prosedürün veya şartların tamamlandığına ilişkin bildirimde bulunmayı ve son bildirim alınmasıyla birlikte Anlaşmanın yürürlüğe gireceği hususunda mutabık kalmışlardır. Ayrıca bahsettiğimiz 13.3. maddenin 3. paragrafında yer alan düzenlemeyle taraflar, Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce, Anlaşmanın veya belirli düzenlemelerinin tarafların birbirlerine 01.01.2021 tarihinden önce diplomatik yollardan bu yönde bildirimde bulunmaları koşuluyla 01.01.2021 tarihi itibarıyla her iki taraf için uygulanması konusunda anlaşmışlardır. Serbest Ticaret Anlaşması'nın metni ve bu Anlaşmayla ilgili diğer işlemler 24.02.2021 tarihli ve 31405 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021).

Serbest Ticaret Anlaşması taraflar itibarıyla ticarete tercihli muamele bakımından 01.01.2021 tarihinde geçici olarak tatbik edilmeye başlanmış ve 20.04.2021 tarihinde ise tamamıyla yürürlüğe girmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 2022). Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi neticesinde taraflar arasındaki haklar ve/veya yükümlülükler açısından uyuşmazlıkların oluşması mümkündür. Bu hususa ilişkin prosedürü veya düzenlemeleri aşağıda açıklamaya çalışacağız. Ancak burada öncelikle uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde uygulanan barışçıl metotlarının neler olduğunun genel ve soyut anlamda aktarılması uygun olacaktır.

3. Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözüm Metotlarına İlişkin Genel Bilgilendirme

Uluslararası hukuk sisteminde uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yöntemlerle (barış yöntemiyle/barış yoluyla) çözülmesi en ideal olanıdır. Elbette uluslararası uyuşmazlıkların zorlayıcı yöntemlerle çözümü de mümkündür (örneğin ekonomik ilişkilerin kesilmesi, kuvvet

kullanma¹ vb.)². Belirtmek gerekir ki uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yöntemlerin dışında bir yolla çözümünde Birleşmiş Milletler (BM) mevzuatının (Genç, 1998, ss. 25–53) özellikle de BM Kurucu Andlaşması'nın VII. Bölümü ve devamında yer alan düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir (Reçber, 2020, ss. 417–418). BM'nin mevzuatı itibarıyla uluslararası uyuşmazlıkların çözümüne katkısı tartışmalıdır. Zira BM'nin uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde yetkilendirilme açısından etkin kılınan Güvenlik Konseyi'nin özellikle esasa ilişkin sorunlarda veya konularda karar almada beş daimi devletin veto yetkisine sahip olması tartışmaları beraberinde getirmiştir (Demirel, 2013, ss. 31–34; Fortier & Lespérance, 2014; Pazarıcı, 2003, ss. 192–193; Ünal, 2005, ss. 192–193).

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde BM Kurucu Andlaşması'nın 33. maddesinin 1. paragrafı dikkate alındığında bu çözüm yöntemlerini kendi içerisinde iki gruba ayırmak mümkündür (Decaux, 1977, ss. 141–171). Bunlardan birincisi yargı dışındaki çözüm yöntemleri, ikincisi ise yargı yolları olmaktadır. Yargı dışı olanları diplomatik yöntemler (görüşme, dostça girişim, arabuluculuk, soruşturma komisyonları ve uzlaştırma) olarak da isimlendirmek olasıdır. Yargı dışı yöntemler ise hakemlik/tahkim (Diallo, 2010, ss. 171–259; Shaw, 2017/2018, ss. 760–766; Vezzani, 2014) ve uluslararası mahkemelerin yargı yetkisi olmaktadır. Aşağıda detaylı olarak açıklayacağımız gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Birleşik Krallık arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması, taraflar arasında bahsi geçen Anlaşmanın ilgili düzenlemelerinden kaynaklanabilecek bir uyuşmazlığın çözümünde karma bir yöntemi (görüşme ve hakemlik yöntemi) kabul etmiştir.

4. Serbest Ticaret Anlaşması İtibarıyla Taraflar Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü

Yukarıda belirttiğimiz gibi Serbest Ticaret Anlaşması'nın Fesil 12 kısmının "Anlaşmazlıkların Halli" kenar başlığını taşıyan 12. maddesinde yer alan düzenlemeler itibarıyla Anlaşmanın konu edildiği hususlarda meydana gelebilecek uyuşmazlıklarda çözüm yöntemi olarak görüşme ve hakemlik/tahkim kabul edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021). Serbest Ticaret Anlaşması, hiyerarşik olarak öncelikle sorunun veya uyuşmazlığın Anlaşmanın ilgili düzenlemeleriyle kurulması benimsenen Ortak Komite'ye sevk edilmesini ve orada çözüm bulunamazsa hakemlik yönteminin işletilmesini öngörmektedir.

Serbest Ticaret Anlaşması itibarıyla Ortak Komite, tarafların temsilcilerinden oluşmaktadır. Ancak Serbest Ticaret Anlaşması'nın 10.1. maddesi bu temsilcilerin kaç kişiden oluştuklarını düzenlememektedir. Ortak Komite'ye her iki tarafın bakanlık düzeyindeki veya bu kapsamda görevlendirilen temsilcileri tarafından eş başkanlık yapılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021).

Ortak Komite, Serbest Ticaret Anlaşması'nın düzenlediği hususlarda karar(lar) alabilmekte, bu karar(lar) taraflar açısından bağlayıcı olmaktadır. Tarafların, Ortak Komite'nin karar(lar)ının uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Ortak Komite, Serbest Ticaret

¹ Belirtmek gerekir ki BM Kurucu Andlaşması'nın (1945) 2. maddesinin 4. paragrafı, BM üyesi devletlerin kuvvet kullanmaktan kaçınmalarını düzenlemektedir. Böyle olmakla birlikte BM Kurucu Andlaşması'nın (1945) VII. Bölüm düzenlemeleri ve devamında kuvvet kullanma yasağının istisnalarına da yer verilmektedir (örneğin müdahale gücü oluşturulması ve kullanılması, meşru müdafaa gibi).

² Bu konuda BM Kurucu Andlaşması'nın (1945) 39. maddesi ve devamında yer alan maddeler gerekli düzenlemeleri içermektedir.

Anlaşması'nın uygulanması ve işleyişi ile ilgili tavsiyelerde³ de bulunabilmektedir. Ortak Komite'nin kararları ve/veya tavsiyeleri oybirliğiyle alınmakta ve yüz yüze veya yazılı olarak kabul edilebilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 10.2). Bu anlamda Ortak Komite bünyesinde kararların ve/veya tavsiyelerin alınmasında tarafların iradesinin uyuşması önemli olmakta, aksi takdirde Anlaşma gereğince işlem tesis etmek ve/veya eylemde bulunmak güçleşebilmektedir.

4.1 Kapsam

İstisnai durumlar saklı kalmak kaydıyla, Serbest Ticaret Anlaşması düzenlemelerinin uygulanması ve/veya yorumlanmasıyla ilgili her türlü uyuşmazlık belirttiğimiz veya aşağıda detaylandıracağımız karma yöntemle çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu husus Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.1. maddesinde açıkça düzenlenmektedir (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021). Karma yöntemle meydana gelebilecek uyuşmazlıkların çözümlenmeye çalışılması, tarafların olumlu yöndeki iradelerine bağlı olmaktadır.

4.2 İstisnalar

Serbest Ticaret Anlaşması, bazı fasılları Anlaşmada öngörülen uyuşmazlıkların çözümünden istisna tutmuştur. Diğer bir ifadeyle bu fasıllar veya konu başlıkları uyuşmazlığın çözümü için öngörülen ve aşağıda açıklayacağımız prosedüre tâbi tutulmamıştır. Anlaşmanın Fasıllar 5 (ticaret politikası önlemleri: dampainge karşı ve telafi edici önlemler, korunma önlemleri-madde 5.1 vd.), Fasıllar 6 (sağlık ve bitki sağlığı önlemleri vb.) ve Fasıllar 7 (rekabet politikası: rekabet kanunu, rekabet kanununun kamuya ait veya kamu kontrolündeki teşebbüslere uygulanması gibi) düzenlemeleri uyuşmazlıkların çözüm yönteminden istisna tutulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021).

Yukarıda belirttiğimiz fasıllarda yer alan konularda taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıklarda sorunun veya uyuşmazlığın nasıl ve ne şekilde çözüme kavuşturulacağı ile ilgili olarak Anlaşmada düzenleme bulunmaması oldukça ilginçtir. Bahsi geçen fasılların Serbest Ticaret Anlaşması'nda belirtilen çözüm yönteminden istisna tutulması doğal olarak bu fasıllarda belirtilen alanlarda meydana gelebilecek uyuşmazlığın veya uyuşmazlıkların hangi yöntemle çözülebileceği sorusunu düşündürmektedir. Anlaşmanın ilgili düzenlemeleri yalın haliyle dikkate alındığında bu alanlarda olabilecek uyuşmazlıkların çözümünde uluslararası kamu hukukundaki klasik nitelikte yargı dışı veya yargıya ilişkin çözüm yollarının tarafların ortak iradesiyle uygulanması mümkün olabilecektir. Ancak istisna tutulan alanlarda veya konularda oluşabilecek uyuşmazlıklarda tarafların Serbest Ticaret Anlaşması düzenlemeleriyle iradelerini bağlamamayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu husus, doğal olarak bir belirsizliği de beraberinde getirmektedir.

Serbest Ticaret Anlaşması'nda spesifik olarak belirtilen alanlarda taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıklarda çözüm için ilk aşamada Ortak Komite'nin yetkilendirilmesi benimsenmiştir.

³ Benzer nitelikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile AB arasında ortaklık hukukunun temelini oluşturan Ankara Anlaşması'nın 22. maddesinin 1. paragrafı itibarıyla Ortaklık Konseyi uhdesinde bulunan konularda karar tesis etmesinin yanı sıra yararlı tavsiyelerde de (*recommendations utiles*) bulunabilmektedir. Burada dikkate alınması gereken husus, Ankara Anlaşması düzenlemeleriyle yetkilendirilen Ortaklık Konseyi'nin taraflara tavsiyede bulunmasının yararlılık ilkesiyle veya ölçütüyle sınırlandırılmasıdır. Eşyanın doğası gereği Ortaklık Konseyi'nin yararlı olmayan tavsiyelerde bulunması pek de olası değildir. Ortaklık Konseyi'nin kararları ve tavsiyeleri oybirliği ile alınmaktadır (Reçber, 2016, ss. 24–25).

4.3 Ortak Komite'ye Sevk

Serbest Ticaret Anlaşması'nın 10.1. maddesi gereğince kurulan⁴ Ortak Komite, taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıklar konusunda öncelikli olarak yetkilendirilmiştir. Diğer bir ifadeyle Serbest Ticaret Anlaşması itibarıyla olası uyuşmazlıkların önce Ortak Komite'ye iletilmesi gerekmektedir (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021). Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile AB arasında ortaklık mevzuatının temelini oluşturan Ankara Anlaşması'nın 25. maddesindeki düzenleme ile benzerlik oluşturmaktadır. Zira bu maddede de Ankara Anlaşması itibarıyla meydana gelen uyuşmazlıkların ilk önce Ortaklık Konseyi'ne sunulması ve karar yoluyla bu uyuşmazlıkların çözümlenmesi benimsenmiştir (Ankara Anlaşması, 1963). Burada da Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlığın başlangıçta Ortak Komite'ye sunulması gerekmektedir.

Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.3. maddesi açısından taraflardan biri, bu Anlaşmanın 12.1. maddesinde belirtilen düzenlemelerin uygulanması ve/veya yorumlanması ile ilgili her türlü uyuşmazlığı/anlaşmazlığı, diğer tarafa yazılı bildirimde bulunarak Ortak Komite'ye iletebilmektedir. Ortak Komite, uyuşmazlığı yapılacak görüşme(ler) sonucunda oybirliğiyle karar alarak çözebilmektedir. Taraflardan her biri Ortak Komite'nin aldığı bu tür karar(lar)a uymak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021). Ancak belirtmek gerekir ki Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.3. maddesi kendi içerisinde belirsizlikler barındırmaktadır. Örneğin Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında meydana gelen uyuşmazlığın Ortak Komite'ye ne kadarlık bir sürede sunulması gerektiği belli değildir. Diğer bir ifadeyle uyuşmazlık ortaya çıktıktan sonra uyuşmazlığın taraflarından biri yazılı irade bildirimini Ortak Komite'ye sunma konusunda süre sınırlamasına tâbi değildir. Ayrıca Ortak Komite bu tür bir uyuşmazlığı gündemine almadığı takdirde yine de aşağıda sunacağımız gibi ilgili tarafın hakemlik yöntemini işletip işletmeyeceği de belli değildir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Ortak Komite'nin kararları Serbest Ticaret Anlaşması'na taraf olan iki devlet açısından bağlayıcıdır. Bu anlamda taraflar bu kararların gereğini yerine getirmek zorundadırlar.

⁴ Yukarıda da belirttiğimiz gibi Ortak Komite tarafların temsilcilerinden oluşmaktadır. Ortak Komite, tarafların bakanlık düzeyindeki veya bu doğrultuda görevlendirilen temsilcilerin eş başkanlığı kapsamında görev yapmaktadır. Ortak Komite ilk toplantısını Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde yapmıştır. Takip eden toplantıların ise tarafların kararlaştıracağı zamanda yapılması benimsenmiştir. Ortak Komite, tarafların kararı doğrultusunda yüz yüze veya başka yollarla toplanabilmektedir.

Ortak Komite'nin genel anlamda görevleri veya yetkileri şunlardır:

- Serbest Ticaret Anlaşması'nın uygulanmasını/işleyişini gözlemlemekte ve gereken durumlarda taraflara tavsiyede bulunabilmektedir;
- Serbest Ticaret Anlaşması itibarıyla oluşturulan alt komitelerin, çalışma gruplarının veya diğer organların çalışmalarını denetlemekte ve bunların eşgüdümünü sağlamaktadır;
- Tarafların temsilcilerinin ortak oluruyla, Serbest Ticaret Anlaşması kapsamındaki diğer konuları değerlendirmeye almaktadır;
- Alt komiteleri, çalışma gruplarını veya diğer organları kurabilmekte, bunları birleştirebilmekte, feshedebilmekte ve bunların bileşimini, işlevini ve görevlerini belirleyebilmektedir;
- Taraflara Serbest Ticaret Anlaşması'nda yapılacak değişiklikleri önerebilmektedir;
- Taraflardan herhangi birinin istemiyle, Serbest Ticaret Anlaşması'nın herhangi bir Eki'ni veya Protokol'ünü değiştirecek kararları kabul edebilmektedir;
- Taraflar ve Serbest Ticaret Anlaşması gereğince kurulan tüm alt komiteler, çalışma grupları veya diğer organlar için bağlayıcı olacak şekilde, bu Anlaşma'nın düzenlemelerinin yorumlarını kabul edebilmektedir;
- Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olmak için tavsiyelerde bulunabilmektedir;
- Tarafların kabul edebileceği başka görevleri yerine getirebilmekte ve/veya yetkileri kullanabilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 10.1).

4.4 Hakemlik Kurumu'nun Oluşturulması İstemi

Serbest Ticaret Anlaşması gereğince taraflar arasında meydana gelebilecek uyuşmazlık öncelikle Ortak Komite'ye iletilmektedir. Ortak Komite uyuşmazlığı çözümede altmış günlük süre sınırına tâbidir. Eğer Ortak Komite uyuşmazlığı altmış gün içerisinde çözemezse, şikâyetçi olan taraf hakemlik kurumunun (tahkim panelinin) oluşturulması hususunda irade bildiriminde bulunabilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.4, parag. 1–2). Benzer bir durum Türkiye ile AB arasında Ortaklık Konseyi tarafından benimsenen 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı'nın 61. madde ve devamında düzenlenmiştir. Gümrük Birliği Kararı'nın 58. maddesinin 2. paragrafı uyarınca alınan himaye önlemlerinin, 63. madde gereğince alınan korunma önlemlerinin veya 64. madde kapsamında alınan dengeleyici önlemlerin içeriği veya süresi konusunda ortaya çıkan bir uyuşmazlığı 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı'nın 61. maddesi itibarıyla Ortaklık Konseyi altı ay içerisinde çözemezse taraflardan biri bu uyuşmazlığı çözmek gayesiyle 62. maddede düzenlenen hakemlik yöntemini işletebilmektedir (1/95 Sayılı Ortaklık Konseyi Kararı, 1995). Bu iki hakemlik prosedürü benzerlik oluşturmakla birlikte Serbest Ticaret Anlaşması'nın uyuşmazlıkların veya anlaşmazlıkların hâline ilişkin düzenlemelerinin 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı düzenlemelerine oranla daha açık olduğunu belirtmek gerekir. Serbest Ticaret Anlaşması gereğince taraflar arasında oluşabilecek uyuşmazlıklarda uygulanması mümkün olabilen hakemlik yöntemini aşağıda aktarmaya çalışacağız.

Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.4. maddesinin 2. paragrafında belirtildiği üzere hakemlik kurumunun kurulması isteminin yazılı olarak Ortak Komite'ye ve hakkında şikâyette bulunulan tarafa yapılması gerekmektedir. Şikâyet eden taraf yazılı olarak beyan edilen isteminde, şikâyet konusu yapılan spesifik önlemi tanımlamakta ve bu önlemin Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.1. maddesinde atıfta bulunulan düzenlemeleri nasıl ihlal ettiğini detaylı biçimde açıklamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021).

4.5 Hakemlik Kurumu'nun Oluşturulması

Serbest Ticaret Anlaşması gereğince uyuşmazlıkların çözümünde benimsenen hakemlik kurumu üç hakemden oluşmaktadır. Hakemlik kurumunun kurulması isteminin alınmasından itibaren otuz gün içerisinde uyuşmazlığın taraflarından her biri birer hakem atamaktadır. Uyuşmazlığa taraf olanlardan biri otuz gün içerisinde hakem belirleyemezse, diğer taraf Ortak Komite Başkanı'ndan veya Başkan'ın temsilcisinden Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.6. madde kapsamında tesis edilen, henüz hakemi tayin edilmemiş devlete ait olan bir alt listeden ikinci hakemi kurayla çekmesini isteyebilmektedir.

İki hakemin belirlenmesi bittikten sonra bu iki hakem anlaşarak uyuşmazlığa taraf devletlerin vatandaşı olmamak kaydıyla başkan (üçüncü hakem) atamaktadır. İkinci hakemin atandığı tarihten sonraki iki ay içerisinde iki hakem anlaşamazlarsa, taraflardan biri Ortak Komite Başkanı'ndan veya Başkan'ın temsilcisinden başkanlar alt listesinden kurayla üçüncü hakemin (başkanın) çekilmesini (tespit edilmesini) talep edebilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.5, parag. 1–3).

Bahsi geçen bu alt listeler ile başkanlar alt listesi şu şekilde oluşmaktadır: Ortak Komite, Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonraki ilk toplantısında, uluslararası ticaret hukuku bilgisi, tarafsızlık, güvenilirlik ve sağlam yargı temelinde seçilen, hakem olarak görev yapmaya istekli ve muktedir olan, en az onbeş kişiden oluşan bir liste oluşturma konusunda yetkilendirilmiştir. Bu liste üç alt listeden oluşmaktadır:

1. Anlaşma'ya taraf devletler için birer liste (yani iki liste);
2. Taraflardan herhangi birinin vatandaşı olmayan, başkan olarak görev yapacak kişilerin listesi.

Her alt liste en az beş kişiden oluşmaktadır. Ortak Komite, listeyi her zaman gözden geçirebilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.6).

4.6 Hakemlik Kurumu Kararının Niteliği

Tarafların Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.7. maddesi itibarıyla benimsedikleri en önemli olgu, hakemlik kurumuna uyuşmazlığı çözme hususunda süre tanımlarıdır. Hakemlik kurumu, kurulmasından itibaren yüz yirmi gün içinde taraflara kararını iletmekle yükümlüdür (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.7, parag. 1).

Hakemlik kurumu, uyuşmazlığa ilişkin Ortak Komite tarafından benimsenen usul kurallarını tatbik etmektedir. Ortak Komite, ilk toplantısında bahsi geçen usul kurallarını kabul etmektedir. Taraflar, bir uyuşmazlık ile ilgili olarak farklı usul kurallarının uygulanmasını ve ortak karara varılması hâlinde, o uyuşmazlık için hakemlik kurumunun bahse konu kuralları uygulamasını kabul edebilmektedirler.

Yüz yirmi gün içinde taraflara iletilen kararda şu hususlara yer verilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.7, parag. 1):

1. Uyuşmazlığa ilişkin bulgular;
2. Uyuşmazlığa neden olan önlem(ler)in Serbest Ticaret Anlaşması kapsamındaki yükümlülüklerle uyumsuz olup olmadığı;
3. Taraflardan birinin yükümlülüklerini yerine getirmede başarısız olup olmadığı;
4. Serbest Ticaret Anlaşması koşullarında istenilen diğer tespitler ve;
5. Bu bulguların ve tespitlerin nedenleri.

Hakemlik kurumunun kararı taraflar açısından bağlayıcıdır (Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.7, parag. 2). Hakemlik kurumunun kararının gereğinin yerine getirilmemesi taraflar arasında yeni bir uyuşmazlığın doğmasına neden olabilecektir. Bu hususu da aşağıda açıklayacağız.

4.7 Hakemlik Kurumu Kararına Uyum

Taraflar arasında uyuşmazlığın hakemlik kurumuna götürülmesi halinde, hakemlik kurumunun tesis edeceği karar tarafları bağlamaktadır. Hakemlik kurumuna şikâyette bulunan taraf, diğer tarafın Serbest Ticaret Anlaşması gereğince aldığı önlemin bu Anlaşmanın düzenlemelerine aykırı olduğunu iddia etmektedir. Eğer hakemlik kurumu bu şikâyeti yargılama sonucunda haklı bulursa, şikâyette bulunan tarafa kararına derhal uyması anlamında iyi niyetle gerekli tüm önlemleri almasına hükmetmektedir. Bu uymanın derhal mümkün olmaması halinde, taraflar uyum için makul bir süre üzerinde anlaşmaya çalışmaktadırlar. Taraflar, hakemlik kurumunun kararının tesisinden itibaren kırk beş gün içerisinde makul süre konusunda anlaşamazlarsa, şikâyette bulunan taraf, uyum için makul sürenin belirlenmesini aynı hakemlik kurumundan isteyebilmektedir. Bu konuda hakemlik kurumu, kararını istem tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde taraflara bildirmekle yükümlüdür (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.8, parag. 1).

Eğer hakemlik kurumu makul süreyi belirlerse, bu süre hakemlik kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren oniki ayı geçmemektedir. Taraflar istedikleri takdirde ve uzlaşmaları halinde bu makul süre uzatılabilmektedir. Ancak uzlaşma halinde tarafların makul süreyi azami olarak

ne kadar uzatabilecekleri Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.8. maddesinin 2. paragrafında belirtilmemiştir.

Şikâyet edilen taraf, hakemlik kararına uyum konusundaki durumunu veya ilerlemesini/gelişimini, makul sürenin bitiminden en az bir ay önce şikâyetçi tarafa bildirmekle yükümlüdür (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.8, parag. 3).

4.8 Hakemlik Kurumu Kararına Uyumun Denetimi

Bu konudaki düzenlemeler Serbest Ticaret Anlaşması'nın uyumun denetimi kenar başlığını taşıyan 12.9. maddesinde yer almaktadır. Uyuşmazlığa ilişkin şikâyet edilen taraf, yukarıda belirttiğimiz makul sürenin dolmasından önce hakemlik kurumu kararına uyum sağlamak gayesiyle aldığı her türlü önlemi şikâyet eden tarafa bildirmekle yükümlüdür.

Hakemlik kararına uyum sağlamak gayesiyle alınan önlem(ler)in varlığı veya Serbest Ticaret Anlaşması'nın düzenlemelerine uygunluğu konusunda taraflar arasında anlaşmazlık olması halinde, şikâyet eden taraf üst paragrafta belirttiğimiz bildirimden itibaren en geç yirmi gün içerisinde başlangıçtaki hakemlik kurumunun anlaşmazlık konusunu incelemesini yazılı olarak isteyebilmektedir. Hakemlik kurumunun, uyuşmazlık konusunun kendisine iletilmesinden itibaren en geç altmış gün içerisinde kararını taraflara iletmesi gerekmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.9).

4.9 Tazminat ve Tavizlerin veya Diğer Yükümlülüklerin Askıya Alınması

Şikâyet edilen taraf, yukarıda bahsettiğimiz makul sürenin bitiminden önce hakemlik kurumunun kararına uyma amaçlı alınan herhangi bir önlemi şikâyet eden tarafa bildirmezse veya makul süre içerisinde hakemlik organı kararına uygun bir önlem almanın mümkün olmadığını şikâyet eden tarafa iletirse veya hakemlik kurumu Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.9. maddesinin 2. paragrafı gereğince şikâyet edilen tarafın hakemlik kararına uymak için aldığı önlemin şikâyet edilen tarafın bildirildiği şekliyle Serbest Ticaret Anlaşması'na aykırı olduğuna karar verirse, şikâyet edilen taraf talep edilirse şikâyette bulunan tarafla iki tarafı da tatmin edecek bir tazminatın belirlenebilmesi veya alternatif bir düzenleme bulunması için müzakerelerde bulunma yükümlülüğü altına girmiştir.

Konuya ilişkin istişare veya görüşme isteminin alınmasını takip eden yirmi gün içerisinde tatmin edici bir tazminat veya alternatif bir düzenleme konusunda anlaşma sağlanamazsa, şikâyette bulunan taraf şikâyet edilen tarafa, istenilen tavizleri veya diğer yükümlülükleri askıya alma düzeyi konusunda bir bildirimde bulunabilir. Bu askıya almanın, şikâyet edilen tarafın, hakemlik kararına uygun davranmamasından kaynaklanan iptal veya noksanlık düzeyine eşdeğer olması gerekmektedir.

Şikâyette bulunan taraf, hangi tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınacağını değerlendirirken, şu hususları dikkate almakta ve şu prosedürü uygulamaktadır:

a) genel uygulama, şikâyette bulunan tarafın öncelikle, hakemlik kurumunun Serbest Ticaret Anlaşması'nın yükümlülüklerine aykırılık olduğunu saptadığı sektör(ler)le aynı sektör(ler)de, tavizleri veya diğer yükümlülükleri askıya alma arayışına girmesi gerektiği şeklindedir;

b) şikâyette bulunan taraf, aynı sektör(ler)de tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasının elverişli ya da etkili olmadığı görüşündeyse, hakemlik kurumuna göre uyuşmazlıkların çözümüne tâbi olan başka sektör(ler)de ilgili tavizlerini veya diğer

yükümlülüklerini askıya alabilmektedir. Böyle olmakla birlikte şikâyette bulunan taraf, başka bir sektörde tavizlerini veya diğer yükümlülüklerini askıya almasının sebeplerini belirtmesi gerekmektedir.

Şikâyet edilen taraf, Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.10. maddesinin 5. paragrafı gereğince, başlangıçtaki hakemlik kurumundan konuyu incelemesini talep etmediyse, şikâyet eden taraf, aynı maddenin 2. paragrafı uyarınca bildirimde bulunduğu tarihten on gün sonra, tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasını uygulama hakkına sahip olmaktadır.

Şikâyet edilen taraf, niyet edilen tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınma düzeyinin iptal veya noksanlık düzeyine eşdeğer olmadığını veya şikâyet eden tarafın Serbest Ticaret Anlaşması'nın 12.10. maddesinin 3. paragrafında belirtilen prensipler ve usulleri takip etmediğini değerlendirirse, bahsi geçen bu maddenin 2. paragrafında benimsenen bildirim alınmasından itibaren en geç on gün içinde, başlangıçta kurulan hakemlik kurumundan konuyu incelemesini talep edebilmektedir. Hakemlik kurumu, talepte bulunulduktan sonra en geç altmış gün içinde kararını taraflara bildirmektedir. Tavizler veya diğer yükümlülükler, hakemlik kurumu kararını bildirene kadar askıya alınmamaktadır.

Belirtmek gerekirken tazminat ya da tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması geçici olmakta ve sadece hakemlik kurumu kararına uyulana kadar veya taraflar kabul edilebilir ortak bir çözümde anlaşana kadar uygulanmaktadır (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.10, parag. 1–5).

4.10 Geçici Önlemler Alındıktan Sonra Uyum Denetimi

Şikâyet edilen taraf, şikâyet eden tarafa hakemlik kurumu kararına uymak için alınan önlemleri bildirirse, şikâyet eden taraf alınan önlemlerin uyum sağladığını onaylarsa, şikâyet eden taraf tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasını, tazminat uygulamasını ya da alternatif düzenlemeyi ve hakemlik kurumu kararına uyum sağlandığını onayladıktan en geç on gün sonra sonlandırmaktadır (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021), m. 12.11, parag. 1).

Taraflar, önlemlerin Serbest Ticaret Anlaşması'nın düzenlemelerine uygun olup olmadığı konusunda bir üst paragrafta belirttiğimiz bildirim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde anlaşamazlarsa, şikâyet edilen taraf, başlangıçta tesis edilen hakemlik kurumunun konuyu incelemesini isteyebilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.11, parag. 2).

Hakemlik kurumu bahsi geçen konuya ilişkin kararını talebin kendisine iletilmesinden itibaren altmış gün içerisinde tesis edip taraflara bildirmektedir. Hakemlik kurumu, alınan önlemlerin Serbest Ticaret Anlaşması'nın düzenlemelerine uygun olduğuna karar verirse, tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alımı, tazminat uygulaması ya da alternatif düzenleme, karar tarihinden sonra en geç on gün içinde sonlandırılmaktadır. Hakemlik kurumu, bildirilen önlemlerin Serbest Ticaret Anlaşması'nın düzenlemelerine aykırı olduğuna karar verirse, tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alımı, tazminat uygulaması ya da herhangi bir alternatif düzenleme devam edebilmektedir. Gerekmesi halinde, tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alımı, tazminat ya da herhangi bir alternatif düzenleme, hakemlik kurumu kararı çerçevesinde uyarlanabilmektedir (Bkz. Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda, 2021, m. 12.11, parag. 3–4).

5. Sonuç

Birleşik Krallık AB'den ayrıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Serbest Ticaret Anlaşması akdetmiştir. Bu Anlaşmayla iki devlet arasında ticari ilişkiler, hukuki alt yapısı güçlü olacak şekilde yeni bir boyut kazanmıştır. Serbest Ticaret Anlaşması, taraflar arasında uluslararası kamu hukuku normları itibarıyla akdedilmiş, yürürlüğe konulmuş, haklar yaratmış ve sorumluluklar doğurmuştur. Bahsi geçen Anlaşma itibarıyla taraflar arasında üstlenilen yükümlülükler ve/veya yararlanılan haklar açısından uyuşmazlıkların doğması mümkündür. Bu olasılık dikkate alınarak taraflar uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yargı dışı yöntemlerden görüşme (karar yoluyla) yöntemini benimsemekle birlikte, yargı yöntemlerinden olan hakemlik usulünü ise Anlaşmanın ilgili düzenlemelerinde detaylandırarak ağırlıklı olarak kabul etmişlerdir.

Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin bu yöntem, uluslararası kamu hukukunda klasik nitelikte bilinmekte ve gerekmesi halinde uygulanmaktadır. Burada dikkat çeken en önemli unsur, yukarıda belirttiğimiz gibi taraflar arasında benimsenen çözüm yönteminin mümkün olduğunca açık olarak düzenlenmesidir. Böyle olmakla birlikte Serbest Ticaret Anlaşması'nda uyuşmazlıkların çözümünde benimsenen yöntem bazı alanların dâhil edilmemesi ve kısmi nitelikteki belirsizlikler bir zaafiyet oluşturmaktadır. Fakat Serbest Ticaret Anlaşması'na taraf olan iki devletin Anlaşmanın geçerli olan düzenlemelerini uygulama itibarıyla etkin kılmaları önemli olmaktadır. Bilindiği üzere hukukun geçerliliği ile etkinliği birbiriyle bağlantılı olmakla birlikte farklı hususlardır. Serbest Ticaret Anlaşması geçerliliğini korurken, taraflar arasında uygulanmasından dolayı bir takım problemlerin ortaya çıkması bu Anlaşmanın etkinliğini sorgular hale getirebilmektedir.

TEŞEKKÜR

—

FİNANSAL DESTEK

Yazar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

ETİK

Makalenin araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlandığı beyan edilmiştir.

YAZAR KATKI BEYANI

Kamuran Reçber Genel katkı düzeyi %100.

Yazar, bu çalışmanın yazarlık koşulunu sağlayan başka bir kişinin olmadığını onaylamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça

- 1/95 Sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (Gümrük Birliği Kararı), 1995, Mart 6, T.C. Dışişleri Bakanlığı. <https://www.mfa.gov.tr/1-95-sayili-ortaklik-konseyi-karari-gumruk-birligi-karari.tr.mfa>
- Ankara Anlaşması, 1963, Eylül 12, T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. https://www.ab.gov.tr/_117.html
- Birleşmiş Milletler Andlaşması, 1945, Ağustos 24, T.C. Resmi Gazete. Yayımlı 24.08.1945. Sayı 6092. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6092.pdf>
- Decaux, E. (1977). *Droit international public*. Dalloz Publishing.
- Demirel, N. (2013). *BM Güvenlik Konseyi ve uluslararası barışın korunması*. Derin Yayınları.
- Diallo, O. (2010). *Le Consentement des Parties à l'Arbitrage International*. Graduate Institute Publications.
- Fortier, L. Y., & Lespérance, A. (2014). La contribution des Nations Unies à l'arbitrage international. *Revue de Règlement des Différends de McGill*, 1(1), 56–65. <https://mjdr-rrdm.ca/fr/articles/volume-1/i11/la-contribution-des-nations-unies-a-larbitrage-international>
- Genç, M. (1998). *Birleşmiş Milletler ve uzmanlık örgütleri mevzuatı* (I. Cilt). Ezgi Kitabevi.

- Göçmen, İ. (2020). 1/95 Sayılı Ortaklık Konseyi kararı Türk Hukukunda etki doğurur mu: Malların serbest dolaşımının üç alt unsuru özelinde bir değerlendirme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 33(149), 253–284. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-149-1929>
- Göçmen, İ. (2021). Hukuki ve uygulamadaki boyutuyla Avrupa Birliği'nden çekilme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 1–33. <https://doi.org/10.32450/aacd.978745>
- Pazarcı, H. (2003). *Uluslararası hukuk*. Turan Kitabevi.
- Reçber, K. (2016). *Türkiye-Avrupa Birliği ortaklık hukuku*. Dora Yayınevi.
- Reçber, K. (2020). *Uluslararası hukuk*. Dora Yayınları.
- Reçber, K., & Yılmaz, S. (2021). Turkey-EU relations: Preference or necessity? In T. Arı (Ed.), *Inter-State and Intra-State conflicts in global politics: From Eurasia to China* (pp. 199–216). Lexington Books.
- Shaw, M. N. (2018). *Uluslararası hukuk* (Y. Acer, İ. Kaya, M. T. Demirtepe, & G. E. Şimşek, Çev.). Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] Yayını. (Orijinal çalışmanın yayımlanma tarihi 2017). <https://tuba.gov.tr/files/yayinlar/ders-kitaplari/Uluslararası%20Hukuk.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Arasında Serbest Ticaret Anlaşması, Şubat 24, 2021, T.C. Resmi Gazete. Yayımlanma Tarihi 24.02.2021. Sayı 31405 (Mükerrer). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiiler/2021/02/20210224M1-1.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2022, Mart 10). *Brexit ve Birleşik Krallık STA*. <https://ticaret.gov.tr/disliiskiler/brexit-ve-birlesik-krallik-sta>
- Ünal, Ş. (2005). *Uluslararası hukuk*. Yetkin Yayınları.
- Vezzani, S. (2014). Le règlement par voie d'arbitrage des différends portant sur la responsabilité des organisations internationales. In D. Sarooshi (Ed.), *Mesures des Réparation et Responsabilité à Raison des Actes des Organisations Internationales* (pp. 367–404). Brill, Nijhoff.

Extended Abstract

The Free Trade Agreement (FTA) between the Republic of Türkiye and the United Kingdom corresponded to the latter's withdrawal from the European Union (EU). The United Kingdom made an FTA with the Republic of Türkiye, a state aiming to be a member of the EU. The FTA denotes some rights and responsibilities for the contracting parties. Disputes on the implementation of the Treaty between the contracting parties may emerge. They agreed on negotiation and arbitration as methods of resolution of disputes that may be emerged, for instance, because of the interpretation of the provisions of the Treaty or the infringement of responsibilities. In other words, the contracting parties adopted a mixed method for the resolution of disputes regarding the implementation of the Agreement (interpretation, violation of obligations, etc.)

According to the FTA, in case of a dispute, is Joint Committee to deal with this dispute. The contracting parties may trigger the arbitration method if the Committee cannot resolve the dispute in the specified time. However, it should be noted that specific subjects are excluded from the methods for the resolution of disputes denoted in the FTA. Thus, the denoted methods cannot be implemented for disputes on these subjects. In this case, one of the methods for the resolution of disputes specified in public international law, judicial and non-judicial methods, may be conducted.

The FTA between the Republic of Türkiye and the United Kingdom has an explicit and functional method for the resolution of disputes, although there are some ambiguities. In particular, the Treaty includes a detailed set of provisions on the establishment, area of jurisdiction, and implementation of decisions of the arbitral tribunal. Naturally, the contracting parties' favorable approach to resolving disputes is significant. In case the contracting parties do not abide by the decision taken by the arbitral tribunal is another matter for dispute. However, the FTA also has provisions for observing the implementation of arbitral tribunal decisions.

The FTA adds a new dimension to the trade relations between the Republic of Türkiye and the United Kingdom by bolstering the legal infrastructure of these relations. It was signed and came into force in accordance with the public international law and brings rights and responsibilities. Disputes may emerge in terms of obligations and rights. Considering this possibility, the parties adopted both the negotiation as a non-judicial method and arbitration as a judicial method elaborated on the related provisions of the FTA.

The dispute settlement methods between the parties specified by the FTA, which are traditional ones in public international law, are explicitly elaborated as much as possible. However, the fact that some elements are not included in the dispute settlement methods between the parties specified by the FTA, and there are some partial ambiguities, poses a weakness. Yet, the parties should ensure the effectiveness of the provisions of the FTA. It is known that the validity of the law and the effectiveness of the law are different terms. The FTA is valid, but if problems emerge due to the Agreement's implementation, this situation may debilitate its efficiency.